

TÜRKİYE ENTOMOLOJİ DERGİSİ'NİN SCI-E SÜRECİ

Enver DURMUŞOĞLU¹

1. Öncesi

Türkiye Entomoloji Derneği böcek bilimi alanında çalışan bilim insanlarını bir çatı altında toplamak, bu bilim dalı ile ilgili bilimsel araştırmaların tanıtılması, yayılması ve sevdirilmesine çalışmak, bu alandaki elemanların teşvik edilerek aralarındaki ilişkileri düzenleyici faaliyetlerde bulunmak, mesleki formasyonlarının gelişmesine ve menfaatlerinin korunmasına yardımcı olmak, araştırma kurumları ile gerekli her türlü işbirliğini sağlamak amacıyla 1976 yılında Prof. Dr. Niyazi LODOS ve arkadaşları tarafından kurulmuştur. Derneğin yayın organı olarak o dönemlerdeki adıyla "Türkiye Bitki Koruma Dergisi" 1977 yılından itibaren yayınlanmaya başlamıştır. 1987 yılında adı "Türkiye Entomoloji Dergisi" olarak değiştirilmiştir. 34 yıldır aralıksız yayınlanan dergide entomoloji ve tarımsal zooloji bilim dallarıyla ilişkili konularda Türkçe veya İngilizce yazılmış orijinal araştırma makaleleri yayınlanmaktadır. İlk sayısından bu yana bazı değişiklikler dışında yayın ilke ve kurallarında önemli değişiklik olmamıştır.

Yılda dört kez yayınlanan derginin ilk cildi iki sayıdan ibaret olduğu için günümüze kadar 34 cilt içinde 134 sayısı çıkmıştır. Bugüne kadar 578 Türkçe, 315 İngilizce ve çoğu isim değişikliği öncesi 15 Almanca ve 8 Fransızca makale olmak üzere toplam 916 eser yayınlanmıştır (Çizelge 1). Bu eserlerin 812 adedinde birinci yazarın Türk, 104 adedinde ise birinci yazarın yabancı olduğu tespit edilmiştir. Arşivdeki verilerden geçmişe yönelik olarak red/kabul oranını net olarak vermek maalesef mümkün olmamıştır.

Türkiye Entomoloji Dergisi'nde yayınlanan eserlerin özetleri, Biological Abstracts, BIOSIS Previews, CAB Abstracts, FAO Agris, Global Health, Information Reference Library, Review of Agricultural Entomology, TÜBİTAK/ULAKBİM, VINITI ve Zoological Record tarafından taranmakta ve exchange olarak çeşitli ülkelerden 40 kadar kütüphane ve derneğe gönderilmektedir.

Entomoloji ve tarımsal zooloji alanındaki araştırmaları 34 yıldır yayınlayan Türkiye Entomoloji Dergisi, alanında güvenilirliği son derece yüksek bir dergi olmakla birlikte yaşadığı SCI süreci, kalitesi ve takip edilirliliği üzerinde önemli katkılar sağlamıştır.

Çizelge 1. Türkiye Entomoloji Dergisi'nde yayınlanan eserlerin yıllara göre dağılımı

1. Yazar	Eserin yazıldığı dil
----------	----------------------

¹ Prof. Dr. Enver DURMUŞOĞLU
Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi
enver.durmusoglu@ege.edu.tr

Cilt	Yıl	Türk	Yabancı	Türkçe	İngilizce	Almanca	Fransızca	Toplam
1	1977	6	3	3	5		1	9
2	1978	16	5	9	8	3	1	21
3	1979	21	6	10	13	1	3	27
4	1980	19	9	9	16	2	1	28
5	1981	18	2	12	8			20
6	1982	20	5	15	10			25
7	1983	21	5	14	10	1	1	26
8	1984	21	6	12	13	2		27
9	1985	22	3	10	13	2		25
10	1986	18	4	13	8	1		22
11	1987	20	5	12	11	2		25
12	1988	24	3	17	10			27
13	1989	21	2	14	9			23
14	1990	22	3	17	8			25
15	1991	25	1	19	7			26
16	1992	23	1	15	9			24
17	1993	23	1	19	4		1	24
18	1994	22	4	17	9			26
19	1995	38	2	32	8			40
20	1996	28	3	24	7			31
21	1997	22	5	18	9			27
22	1998	24	3	17	10			27
23	1999	30		25	4	1		30
24	2000	29		23	6			29
25	2001	29	1	20	10			30
26	2002	29	1	24	6			30
27	2003	29		24	5			29
28	2004	33		25	8			33
29	2005	28	5	19	14			33
30	2006	26	2	17	11			28
31	2007	22	3	13	12			25
32	2008	21	2	19	4			23
33	2009	24	1	18	7			25
34	2010	38	8	23	23			46
Toplam		812	104	578	315	15	8	916

Bir dergide yayınlanmış eserlerin SCI gibi bazı merkezlerce taranması önceleri de çok önemliydi ama bu konu günümüzde hem ölçülebilir hem de çeşitli akademik yükselmelerde kriter olarak bir koşul haline dönüştüğünden ayrı bir anlam taşımaktadır. Türkiye Entomoloji Dergisi de pek çok diğer dergi gibi “akademik yükselme ya da kadroya atanma koşullarını yerine getiren eserleri yayınlayan dergi” konumunu yeni kriterlere göre de taşıyabilmek için bir süreç yaşamıştır. İşte bu bildirinin temel amacı, söz konusu süreci Türkiye Entomoloji Dergisi örneğinde diğer editörlerle paylaşmaktır.

2. Süreci

2000 yılında YÖK tarafından doçentliğe başvuruya getirilen yeni kriterler arasında, SCI/SCI-E', SSCI, AHCI kapsamında taranan dergilerde eser sahibi olma koşulu ve hemen ardından bazı üniversitelerin akademik kadrolara atama sırasında ulusal; uluslar arası; SCI-E, SSCI, AHCI kapsamında taranan dergilerdeki eserlere farklı puanlar vererek taban puan getirmesi, araştırmacı ve yazarları farklı davranışlara itmiştir. Genç araştırmacıların akademik yükselme ya da kadroya atanma koşullarını yerine getirebilmek için ilk kez karşılaştıkları bu durum onları hemen bu tür dergileri aramaya ve bulmaya itmiştir. Başlangıçta pek çok yazar tarafından hangi dergilerin SCI-E kapsamında tarandığını bulmak bile zorluk gibi gösterilse de kısa sürede bu dergilerin listesine Thomson-Reuters Web of Science'da ulaşılabildiği görülmüştür. Ancak günümüzde bile halen hangi derginin ulusal hakemli dergi, hangisinin uluslar arası hakemli dergi statüsünde olduğu net olarak listelenmemiştir. Zira bir derginin hangi durumda ulusal, hangi durumda uluslar arası statüde olduğunu ortaya koyabilecek kriterler ULAKBİM gibi ulusal merkezlerce dile getirilmiş olsa da uygun bir liste şeklinde resmi olarak duyurulamamıştır. Örneğin; geçmişten günümüze yurt dışından gelen eserleri de değerlendirip yayınlamış olması, hakemlerinden bazılarının yurtdışından olması ve pek çok uluslar arası tarama merkezince taranması nedeniyle, editör ve yayın kurulu üyeleri başta olmak üzere çoğu entomolog Türkiye Entomoloji Dergisi'ni, uluslar arası hakemli dergi statüsünde görmüş, ancak doçentlik jürilerinde veya kadro atanmalarında bazı hocalarımız Türkiye Entomoloji Dergisi'nde yayınlanmış eserleri sadece ulusal hakemli dergide yayınlanmış eser statüsünde değerlendirmişlerdir. İşte sanırım tam da bu noktadan hareketle, pek çok dergi editörü, bir yandan dergisinin yerini, kalitesini ve hedeflerini sorgulamış bir yandan da dergisinin SCI-E kapsamında taranabilmesi için girişimlerde bulunmuşlardır. Bu bağlamda Türkiye Entomoloji Dergisi editörleri 1990'lı yılların sonundan itibaren değişik kereler Thomson-Reuters ile iletişime geçerek Web of Science tarafından da taranabilmek için başvuruda bulunmuşlardır. Önceleri dergimizde tüm eserlerin İngilizce yayınlanması gerektiği yönündeki koşullar ile başvurular olumsuz sonuçlanmış, Dernek ve Dergimiz Türkçe eser yayınlama

politikasından vazgeçmemiş ve bugünkü haliyle 2008 yılında Thomson-Reuters "Master Journal List"e dahil edilerek değerlendirmeye alınmıştır.

Diğer yandan, Türkiye'de bilimsel yayınların ve buna bağlı olarak dergi sayılarının artışı, paralelinde internet kullanımının ve buna bağlı olarak web üzerinden bu eserlere ulaşmak arzusu ulusal veri tabanlarının önem ve anlamını daha da arttırmıştır. Bu bağlamda TÜBİTAK görev ve hizmet alanı gereği ULAKBİM üzerinden Türkiye'de yayınlanan bilimsel eserlerin bibliyografik verilerini ve özetlerini içeren ulusal veri tabanlarını oluşturmuş, yukarıda ifade edilen gelişmelere paralel ulusal veri tabanlarını genişletmek, taradığı dergilerdeki mevcut durumu irdeleyerek onların standardizasyonunu sağlamak ve kalitelerini yükseltmek için Editörler Çalıştaylarını organize etmiştir. İşte bu çalıştaylara editör ve yardımcıları düzeyindeki katılım Türkiye Entomoloji Dergisi'nin SCI süreci için yeni bir milat olmuştur.

ULAKBİM'in 2007 yılında Dergimizi SCI-E standartlarına göre izlemeye alması ve önermesi, bazı konular hariç temelde tüm kriterlere sahip olduğumuzu fark etmemize neden olmuş ve SCI-E kapsamında taranabilmek için o eksiklerimizi derhal gidermeye itmiştir. Nitekim o dönemde 2-3 sayı geriden gelme dışında önemli bir eksik görünmemekteydi. Malum, SCI'e giren dergilere gönderilen eserler nedeniyle Türkiye'de yayınlanan pek çok dergide olduğu gibi makale akışı ciddi oranda azalmış idi. SCI'de taranan dergilerde kabul görmemiş eserlerin Dergimize gönderilmesi nedeniyle kalitede ciddi azalmalar ve dolayısıyla red sayısında aşırı artışlar dikkat çekiciydi. Nitekim, ulaşılabildiği kadarı ile 2006-2007 yıllarında %30 civarında olan red oranı 2008 yılında %40'lara yükselmiştir. Yurt dışında kabul görmemiş eserler arasında, Türkiye'yi ilgilendiren ulusal açıdan çok önemli sonuçları içeren kaliteli eserleri seçebilmek, İngilizce hazırlanmış bu eserleri değerlendirecek Türk ve yabancı hakemlerimizin de yükünü arttırmıştır.

Minör eksiklikleri giderip geriden gelmeyi sonlandırmak için öncelikle mevcut eserlerin değerlendirme sürecini hızlandırmak amacıyla yazar-editör-hakem arasındaki yazışmalar tamamen elektronik posta yoluyla yapılmaya başlanmıştır. Yeni eser başvurularına günlük cevap verip değerlendirme sürecinin hangi aşamada olduğu ve yazışma tarihleri web sayfasında günlük paylaşılmıştır. Bu yoğun trafiğe uyum ve hızlı değerlendirmeyi bilimsel kaliteden ödün vermeden sürdürebilmek için 10 alt alanda biri yurt dışından olmak üzere üçer bilim alanı sorumlusu editör atanmıştır. Hakemlerden kaynaklanabilecek gecikmeleri önlemek için düzenli takip, hatırlatma yazıları ve gerektiğinde daha fazla gecikmemek için doğrudan bilim alanı sorumlusu editörlerin değerlendirmeleri sayesinde hem eser başvuruları artmış hem de sayılar düzenli tarihlerinde yayınlanmıştır.

Türkiye Entomoloji Dergisi, 2008 yılında tüm uğraşlara rağmen Türkiye'den SCI-E kapsamında taranan dergiler arasına girememiş ancak 2009 yılından itibaren dahil olabilmektedir.

3. Sonrası

Akademik kadrolara başvurma ve atanma kriterini yerine getiren eserleri yayınlayan dergi olarak da algılanan, SCI-E tarafından taranan dergi olmak, diğer Türkiye orijinli SCI-E dergilerinde de olduğu gibi makale başvurularında da hızlı bir artışa neden olmuştur. 2007-2008 yıllarına oranla 2009-2010 yıllarında makale başvurusu iki katına çıkmıştır. Pek çok Türk entomolog yanında başta İran, Irak, Pakistan gibi ülkelerdeki entomologlardan da makale başvurusu artmıştır. İngilizce hazırlanmış eserlerin öncelikli yayınlanıyor olması bu dilde hazırlanmış makalelerin sayısını da arttırmıştır. 2007-2008 yıllarına oranla 2009-2010 yıllarında İngilizce yayınlanmış makale sayısı iki katına çıkmıştır (Çizelge 1).

Gerek akademik yükseltmelerde gerekli şartları yerine getirebilmek, gerekse İngilizce hazırlanmış eserlerdeki dil yetersizliği, Dergimize gelen makalelerdeki kabul oranını oldukça düşürmüştür. Red oranı 2009-2010 yıllarında %50'ye yaklaşmıştır.

Dergimize gelen eserlerin fazlalığı, düşük kabul oranına rağmen daha 2009 yılı sonunda bile baskı için yazarların 2011'e kadar beklemesini zorunlu kılmaya başlamıştır. Bu durumda 2010 yılı itibarıyla Dergimizin sayfa sayısını önce %50 sonra neredeyse öncekinin iki katına yakın halde arttırmak zorunda kalmıştır. Nitekim 2009 yılına kadar ortalama 25-30 eser basılırken 2010 yılında 42 eser basılmıştır (Çizelge 1).

2005 yılından beri derleme eser kabul etmeyen Dergimiz sayfa sayısının artırılmasına ek olarak 2010 yılı başından itibaren biyolojik gözlemleri de kabul etmemektedir. Özensiz hazırlanmış eserleri minimize edebilmek için başvuru ücreti de alınmasına rağmen şu an değerlendirme süreci tamamlanmış eserler ile 2011 yılının 3. sayısı dolmuş durumdadır.

Bilindiği gibi, yoğun bilgi, emek ve bütçe gerektiren araştırmaların gerçekleştirildikten sonra ilgililere anlaşılır, kolay, hızlı ve ucuz bir şekilde iletilmesi de araştırmacının kendisi kadar önemli bir konudur. Derneğimizin misyonu gereği, Türkiye'deki entomoloji ve zirai zooloji alanındaki tüm önemli araştırma sonuçlarını, genç entomologlara bu alandaki önemli konularda derleme ve biyolojik gözlemleri de duyurabilmek amacıyla ikinci dergimiz gündeme gelmiştir.

Yeni yayın organımız Türkiye Entomoloji Bülteni, Türkiye Entomoloji Dergisi ile aynı yayın ilkeleri çerçevesinde hizmet vermeye başlamış ve ilk sayısı yayına hazır hale gelmiştir. Bültenimiz, Dergimizden gelen 34 yıllık tecrübe ve ULAKBİM Yaşam Bilimleri

Editörler Çalıştaylarından edinilen önemli katkılar sayesinde tüm temel kriterleri taşıyacak şekilde OJS (Open Journal System) sistemi ile yayın hayatına başlamıştır. Eser başvurusundan değerlendirme sürecine, mizanpajından elektronik baskısına kadar bu sistemden yararlanılmakta ve Dergimizin de bu sisteme geçişi için hazırlık teşkil etmektedir.

4. Yapacaklarımız ve Beklentilerimiz

İlk fırsatta yapacaklarımız, bilimsel araştırmaların planlanması, veri hazırlama, makale yazımı ve etik ile hakemlik sistemi, hakem seçimi ve bilimsel makale değerlendirme konularında eserler yayınlamak için genç Türk entomologlarının yetiştirilmesine katkıda bulunmaktır.

SCI-E tarafından taranmaya devam edilmesi ve impact faktörümüzü yükseltmek için Dergi ve Bültenimize DOI (Digital Object Identifier) öneki alınıp alt yapısının oluşturulması, ayrıca İngilizce hazırlanmış eserlerin bir dil editörünün incelemesinden geçirilmesi ve tüm eserlerin elektronik dergicilikle yayınlanması diğer amaçlarımızdandır.

En önemli beklentimiz ise Derneğimiz gibi üye aidatlarıyla ayakta kalmaya çalışan bilimsel dernek dergilerinin TÜBİTAK-ULAKBİM kriterlerine göre sınıflandırılıp, bu sınıflandırmaya göre desteklenmesidir. Uluslar arası dergi statüsü, BIOSIS, CAB veya SCI gibi tarama merkezlerinin listelerine dahil olma şeklinde değerlendirilmeli ve Türkiye’de ulusal hakemli dergi statüsünün verilip derecelendirilmesi üzerinde durularak ulusal dergi yayıncılığı desteklenmelidir.

ULAKBİM öncülüğünde geliştirilecek özel yazılımlar ile elektronik dergi yayıncılığının teşvik edilmesi, bir yandan makalelerin etkin ve hızlı bir şekilde değerlendirilmesine, diğer yandan ortak bir kaynak ve alıntı gösterimi ile veri tabanlarına uyumlu olarak baskıya kabul edilen eserlerin tam metin olarak ulusal veri tabanlarında erişime sunulmasını sağlayacaktır. Yine ULAKBİM tarafından ulusal eserler için DOI benzeri ulusal sanal eser numarası verilmesi, ulusal eserler arasında atıfların birbirleriyle ilişkilendirilmesi açısından son derece önemlidir.

Editörü olmaktan büyük onur duyduğum Türkiye Entomoloji Dergisi ve Türkiye Entomoloji Bülteni için, gerek editör, yayın kurulu üyeliği ve hakemlik yapan, gerekse eserlerini yayınlamak üzere bu dergilere gönderen araştırmacılara, kısacası Dergimizin ve Bültenimizin bu günlere ulaşmasında emeği geçen tüm bilim adamlarına sonsuz teşekkür ederim.